

Cerkvene stvari.

Kaj se bo v Rimu godilo od 1. do 5. julija?

O tem vprašanji je zadnji list „Zgod. Danice“ prinesel sledeče jako zanimivo poročilo:

„Slišali so sv. Oče, kako se pripravljajo romarji iz katoliških vseslovenskih zemelj, da pojdejo v Rim k veliki slovesnosti 5. mal. srpana tekočega leta. Toraj so naložili kardinalu Ledohovskemu, naj se poskrbi, da se romarji lepo sprejmejo. Po nalogi tega kardinala tedaj je bil sestavljen poseben odbor v ta namen. Odborniki pa so: O' Callaghan, prijor pri sv. Klemenu, djal bi, slovenski cerkvi, kjer se bo slovesnost obhajala; monsign. Toroni, vodja rusko katoliškega semeniša; dr. Przewlocky, predsednik poljske cerkve sv. Klavdija; dr. Černič, kanonik in prednik pri sv. Jeronimu ilirskem v Rimu, in markiz di Baviera, vrednik časnika „Osservatore Romano“. Predsednik tega odbora je O' Callaghan, tajnik pa dr. Przewlocky. Ta odbor skrbi za stanovanja in druge priprave v prid romarjev.

Sv. Oče želi, naj se slovesnost obhaja v cerkvi sv. Klemena, ter da bode tridnevna, namreč 3., 4. in 5. mal. srpana (julija). V jutro bode služba Božja po obredu slovenskem ali latinskem, popoldne slovesen govor (panegirik) v slovenskih jezikih, in v Rimu se želi, naj hrvaško govori prevzvišeni gosp. škof J. J. Strosmajer. Dne 5. se bode blagoslovil temeljni kamen za kapelo, katero bodo sv. Oče posvetili ss. apostelnoma Cirilu in Metodu.

Ravno ta dan (5. julija) najbrže bodo sv. Oče sprejeli romarje v slovesnem zaslišanji, in o tej priliki bode izročena tudi adresa katoliških Slovencev po rodovih ali plemenih. Želi se pa vendar, da vrh tega bodi ena adresa za vse katoliške Slovence, in to v staroslovenskem jeziku, katero bi imel izročiti bosansko-djakovski škof mil. gosp. Strosmajer.

Romarji bi imeli v Rim dospeti 1. mal. srpana. Razen teh svečanosti se pripravlja primerna umetna vedrilnica, n. pr. glasbena akademija itd.

Tako veličastna osnova bode pač marsikoga, ki sicer ni mislil, vzdignila na to popotvanje. Poslan je ta program v Zagreb in prinesel ga je poslednji „Katol. List“ št. 20. Razveselilo nas je tudi, da v tej osnovi se za ves veliki matere Slave rod rabi poštna staroslovenska beseda „Slovén, slovensko“ itd., in ne „Slovan, slovansko“, za katero prvo ime, kar nam je dobro znano, se poganja tudi gosp. kanonik dr. Černič. Staroslovensko adreso slišati — to bo veličastno in silo častitljivo čuti v cerkvi sv. Klemena v raznih slovenskih jezikih. Gotovo smemo že naprej reči, da kaj tako lepega napraviti je zmožna le katoliška cerkev, za katero se bode zanesljivo o tej priliki ogrelo tudi mnogo src razkolnikov, ker ni dvoma, da jih bode mnogo opazovalo te slovesnosti, ki jo bodo sinovi matere Slave iz tako velikega dela sveta obhajali v večnem Rimu.

Zgodovinske stvari.

Brata solunska in Slovenci.

Spisal Ivan Lavrenčič.

Tako se vajin blišč v Slovanstvu širi,
Blišč vera je in narodna omika.

A. Umek.

Sè zlato-rumenimi pismeni je zapisala mati zgodovina preslavni imeni bratov solunskih v knjigo cerkveno in svetovno. In to po pravici, kajti le malo duš-

nih velikanov je doslej toliko koristilo človeštvu in posebno Slovanstvu, nego ta dva blagovestnika. Ni plemena velkanskega rodú slovanskega, kateremu ne bi bila pripomogla k duševnemu razvitku in svetovni omiki; tako Čehom in drugim severnim in vzhodnim bratom, kakor tudi južnim Slovincem, Hrvatom, Srbom in Bulgarom. A ker bi bilo preobširno razsojevati nju zasluge za vsako pleme posebej, spregovoriti hočemo tu le o plemenu našem, ter pokazati, kaj sta nam apostola brata v oziru verskem? kaj sta nam v oziru svetovnem? in naposled kaj smo mi dolžni sv. blagovestnikoma.

V verskem oziru sta apostola brata oživitelja krščanstva. Kristovo vero so namreč uže prej oznanovali misijonarji, na južni strani Drave akvilejski in na severni solnograški. A njihovo delovanje ni imelo izdatnega sadú, kajti podučevali so naše prednike le po tolmačih in prepevali službo božjo v jeziku našim očetom nerazumljivem; a še več, poslednji nakladali so jim še davkov in mnogo družih bremen, kar ni nikakor rodilo prave ljubezni niti do učiteljev niti do vzvišenega nauka. Dokler so tedaj nemški svečeniki tu bivali, bilo je nemogoče, da bi se krščanstvo ukoreninilo in vspešno širilo; morali so — nolentes naše pokrajine zapustiti in priti so morali drugi, ki so podučevali pradede naše v jeziku domačem. In tako sta dobro došla solunska brata, ki sta oznanovala Slovincem nebeske resnice bodi si neposrednje ali posrednje.

Gotovo je, da so poslušali mili glas naših apostolov Slovenci štajarski in ogerski, kjer je vladal knez blatenski Kocelj, sin Pribine. Kako daleč se je razprostirala kneževina Koceljeva proti jugu, ni mogoče natanko določiti; a ker se imenuje Ptuj last Pribinova, ni dvomiti, da je segala proti zapadu do meje korotanske. Sèm sta prišla brata solunska uže na svojem prvem potovanju iz Morave v Rim leta 867. Kocelj sprejme ju z radostnim srcem; dá jima 50 učencev, želé, da bi jih papež posvetil v mašnike in dijakone. In ko pokolje Metod v Rimu leta 869. svojega brata Cirila, vrnè se v deželo Koceljevo; to je v spodnji del nadbiskupije moravsko-panonske. V Moravo ni mogel zarad političnih prekucij. Stolno mesto mu je današnji Szalvár, srcé Panonije kraj velikega blatenskega jezera. Bival je tu noter do leta 877.; preživel je mnogo žalostnih, a tudi veselih dni. Znano je ono grdo ravnanje nemških, posebno solnograških biskopov z Metodom; ali znana je tudi ljubezen Slovencev do učenika svojega Metoda. Kako ga je narod ljubil, vidi se iz tega, da se je vrnil nemški nadmašnik Rihbald z vsemi svojimi pomočniki v Solnigrad. Kako daleč je pa segalo delovanje sv. moža proti jugu? Na to najljajše odgovorimo, če se vprašamo, kako daleč je segala Panonska metropolija? O tem so učenjaki različnih misli. Nekateri trdè, da se je raztezala do Drave, to je panonska zemlja je mejila v zahodu ob Murici in cetskih hribih med Muro in Rabo in potem čez Muro proti Slovenskim goricam tako, da Maribor, Ptuj, Strade in Jablanica so bili panonski kraji. A drugi menijo, da se je razprostirala še dalje čez Dravo do Save in Dalmacije in obsezala slovenske pokrajine razven Slovenije, Srema in Karniole, ki so spadale pod Bulgarsko in Akvilejo. Tako gospod Trstenjak v „Novicah“ l. 1857. str. 390 in leta 1862. str. 407. kakor tudi dr. Ginzl „Geschichte der Slavenapostel Cyrill und Method“ str. 52; on piše namreč: „Der weite Kirchensprengel Method's erstreckte sich im Süden bis über die Drau und Save gegen Dalmatien, und umfasste hier vorzugsweise die von den slavischen Karantanen und ihren Nachbarn bewohnten und Sclavinia benannten Länderstriche, so dass jedoch Slavonien und Syrmien am rech-

ten Ufer der untern Drau (weil zur Bulgarei gehörend) und Carniola (zum Patriarchat von Aquileja gehörig) ausgeschlossen war“. Ker pa ni Karniola obsegala cele kranjske dežele, sklepa gosp. Trstenjak, da je spadal okraj krški in iztočni del Kranjske pod metropolijo Metodovo.

Mogoče je tudi, da se je raztezalo neposrednje delovanje sv. blagovestnika po doljnem Koroškem in današnjem Gorenjskem, kar bi potrjevale besede Anonyma solnograškega „tandem fugatu a Karantanis partibus“, če bi le vedeli, da zaznamuje pisatelj z besedami „a Karantanis partibus“ staro Korotanijo. One besede namreč zaznamujejo lahko tudi deželo, ki je bila v zvezi ali mejila s Korotanskem, ali pa Slovence, katere zove Korotance. Sicer pa, če ni bil Metod ravno domači škof Korošcev in drugih južnih Slovencev, bil je vsaj njihov neposredni učitelj kot misijonar. Potoval je namreč bodi-si l. 867. s svojim bratom bodi-si l. 880. skozi same slovenske kraje, kjer je gotovo mimo gredé Slovence podučeval. Ali po kateri poti je potoval z bratom svojim? Zaznamujejo jo kapelice in cerkve sv. Klemena, katere so sezidali Slovenci povsod, kjer sta se mudila sv. brata s svetinjami. Tako je na Koroškem podružnica sv. Klemena v kapelski fari (Kapel in Krapfeld). Jednako imamo na Kranjskem sv. Klemenu posvečeno cerkev v Mojstrani, fare Dovjega; in zopet nekoliko dalje proti jugu nekdanjo farno na Rodinah, sedaj podružnico brezniške župnije. Nadalje v stranski dolini za sv. Joštom je lokalija Bukovščica in pod Kamnikom v Suhadolih, fare komenske, podružniška cerkev sv. Klemenu na čast. Na Goriškem ni sicer najti sledú cerkvam sv. Klemena, a v tržaški škofiji blizu Kopra stoji cerkva, ki je sezidana njemu v slavo.* Na tej poti tedaj sta podučevala sv. blagovestnika Slovence koroške, kranjske, primorske in istrijske, če ne vse, vsaj one, s kojimi sta prišla v dotiko na potovanju svojem.

Da pa sta solunska brata posrednje verska apostola vseh Slovencev, kdo zamore tajiti? Nista li predstavila cerkvenih knjig na jezik slovenski? in ni bilo našim očetom slovensko sv. pismo živi studenec, iz katerega so zajemali zveličavne vode? In za kar jima moramo biti jako hvaležni, nista nas obvarovala nesrečnega razkolništva, ki je pahnilo toliko bratov naših v prepad časne in večne nesreče? Da! ona sta bila trdna in varna stena zoper krive nauke Focija, patrijarha carjigraškega. Ko je skušal Focij Valperta, patrijarha akvilejskega, in ž njim tudi Slovence za zmote svoje pridobiti, oglasil se je Metod in posredoval med nami in Rimom; bojeval se je za pravo vero, bojeval se za naše večno blagostanje. (Konec prih.)

Starozgodovinske stvari.

Nekaj o osebnih imenih korotanskih Slovencev.

Spisal Davorin Trstenjak.

(Konec)

III.

Divji Obri (Avari) so napadli korotanske Slovence; ti so sosedne Bavarce prosili pomoči in Bavarci so res prišli, a tudi ne hoteli več iz dežele iti. Uže 638. so Bavarci gospodstvo Frankov deloma otresli; vojvoda bavarski Tassilo II. se zaveže z Obri, in se zoper Franke postavi. Kralj Frankov, Karol Véliki, pride z mogočno armado in premaga Bavarce

*) Letnik c. k. realne gimnazije v Kranji l. 1871.

in Obre, in tako so korotanski Slovenci prišli pod oblast Frankov. Karol Véliki pridruži Karantanio rimsko-nemškemu cesarstvu, postavi v njej mejne grofe, ni začelo se je naseljevanje Nemcev med Slovence. Karlovi nasledniki niso koj s silo ponemčevati začeli Slovencev, pustili so jim njihove domače národne naprave in pravne običaje.

To spoznamo iz starih listin, katere razpravljajo „slavicae institutiones“.

Slovenski živelj je še dolgo bil močen in jak, ker h Karantaniji je spadala tudi Štajarska, in šele, ko je Štajarska posebno samostalno vojvodstvo pod posebno vlado postalo, je začela narodna moč korotanskih Slovencev hirati.

V Hormayerjevem: „Archiv für Geschichte“ etc., 1818, str. 807. nahaja se natisnena listina, vsled katere je neka gospá z imenom: Uuichpurch, žena nekega Othwina, popraviti dala baziliko sv. Jurija pri Längsee-u, ne daleč od Celovca. Listina nima datuma, vendar, ker se viši škof salcburški Hartwik veli v listini Uuichpurchin brat, je morala v oni dobi pisana biti. „Testes per aures tracti“ se v listini imenujejo: Fridericus, Papo, Hartrid, Adalpero, Lanzo, Hartuuich, Raffo itd. Ti so bili Nemci. Po tem pa stoji v listini: „isti sunt sclavenice institutiones testes: Hartuuich, Chazili, Penno, Johannes, Egizi, Sizo, Raginpreht, Arn, Wolfram, Imizi, Geppo, Czecho, Vitislau, Wolfhart. Te priče so torej po svojem slovenskem pravu pričale.

Imena: Hartuuich, Egizi, Sizo (njegovalnica za Sigfried), Raginpreht, Arn, Wolfram, Imizi so sicer nemška, a ker so „juxta sclavenicam institutionem“ prisegali, so morali Slovenci biti. Ta prikazen pa pričuje, da so Slovenci uže takrat svojim otrokom pri krstu nemška imena davali.

Slovensko je ime priče: Chazili. Iz debla: kas so staročeska imena: Kas, Kaš-ka, ime starohrvatskega kneza: *Κασίνος*, kakor je piše Constant. Porphyrog, rusko: Kas-ni-č itd. Chazili bi torej utegnili staroslovenska polna nominativna oblika biti in pričati, da je staroslov. b imel veljavo glasnika i.

Ime Penno nas opominja na severnoslov. imena: Pen, Pen-ko, Pen-a (žensk.), Pen-ka (žensk.); tudi še dandanašnji nahajamo na Štajarskem in Kranjskem rodbine z imenom: Pen.

Ime: Czecho je tako slovansko, da ni treba razlage, in Geppo ima sorodnike v ruskih: Gep-eča, Gep-eč-evič.

Krasno je ime Vitislau = Vitislav, in čudovito je zopet, da imena iz tem.: vit so najboljše pri severo-zapadnih Slovanih navadna, na primer: Vit-a (staročesko), Vit-an (staropoljsk.), Vit-as (staročesk.), Vit-el-in (staročesk.) (glej: Regest. Bohemiae 1250, 585), primeri zaradi oblike uže omenjeno koroško slovensko ime: Kacelin, Viti-slav (staročesk.), Vito-gost, Vito-mir, Vito-rad, Vit-or (staromoravsk.), Vit-us (staropoljsk.), Vit-ko (staromoravsko). To ime so nemški letopisci skaževali v Witigo, Withico, Wytigo (Codex. Morav. 1220, 1277, in na drugih mestih), in tako niso tudi uže omenjena imena koroškoslovenskih plemičev, pisana v oblikah: Witinguuo, Witigo, Witigove, nič družega, nego slov. Vitko, in imena Turdigouo, Turdigowo so skažene iz: Tvrdko. To ime se le more slišati iz ust prostega koroškega Slovenca, in lahko bodemo zapopadli, kako je Nemeč moral pisati: Turdigouo. Kakor Korošec govori: duri mesto dveri, je tudi izgovarjal turdi, mesto tvrđi. Zavržem toraj razlago: Vitoglav, Tvrđoglav.

Ta pobožna žena je tudi poklonila cerkvi svoje sužnje v junski dolini, ki se tudi v omenjeni listini ime-

ga odbornika Robič in Stegnar v likvidacijskem odboru na-se vzela stopivši na mesto tajnikovo, ko se je gosp. Praprotnik odpovedal tajništvu. — Na ugovor gosp. dr. Stareta, da bi se bila med 40 odborniki vendar lahko dva našla, ki bi bila to delo prevzela brezplačno, poprime odbornik gosp. Grasselli besedo tako-le: Slavni zbor! Leto dni je preteklo, kar je meni čast, biti članom odbora „Maticé“. Nisem imel prej prilike presojevati, koliko posla (imel je) in ima likvidacijski odsek. Med 40 Maticinimi odborniki je polovica vnanjih, na katere se nikakor ni moglo računati, da prevzamejo ovo delo. Med tukajšnjimi člani Maticinega odbora je znanstveni in gospodarski odsek ustanovljen. Od kakega člana znanstvenega odseka ni bilo zahtevati, da bi bil delo likvidacije prevzel, ostala je tedaj le še peščica članov gospodarskega odseka. Odkritosrčno moram izpovedati, da se velikanskega dela likvidacije lotiti ni nikomur brezplačno poljubilo, kajti ta silno zamotani posel temeljito izvršiti treba je bilo neprestane delavnosti, pa tudi posebnega računarskega znanstva. Ne vem, kdo med odborniki bi bil ta posel prevzel, razen gosp. odbornika Robiča, kateri ima vso sposobnost in potrpežljivost za tako delo in tako majhno nagrado. Likvidacija taka ni nobena igrača. Vrh tega je pristopilo tudi opravilstvo tajnikovo in treba je bilo za dvojni posel dvojne moči, ki jo je odbornik Robič našel v pripomoči odbornika gosp. Stegnarja. — Gosp. Grassellijevemu poročilu dodajem gosp. Robič ^{pač} opazek, ter pravi: Ko bi bil vedel, koliko bo dela, lotil bi se ga ne bil, tudi če bi se mi dalo 600 gold. in še več nagrade. Od zjutraj zgodaj in v pozno noč sem delal za en goldinar na dan in še ne bi bil mogel opraviti vsega, ko bi ne bi pomočnika imel v gosp. Stegnarji. Tri cele mesece poprej, predno se je v istini začela likvidacija, sem pa delal zastoj, od meseca avgusta 1. pa do zdaj proti mali nagradi, pozneje s pomočjo g. Stegnarja, a še enkrat odkritosrčno rečem, da bi mi ljuboše bilo, da bi se ne bil lotil likvidacije. Po gosp. Robiču se oglasi gosp. Stegnar blizo tako-le: Ako se je hotela likvidacija točno izvršiti, treba je bilo strogo postopati, da se je vsaj nekoliko prišlo do cilja. Gosp. Robič je delal od 8. ure zjutraj z malim prestankom do 8. ure zvečer, zato pač smem vprašati, kdo od Vas gospodov bi bil toliko dela prevzel za en goldinar na dan. Tudi jaz sem se trudil vsak dan, po 3 in 4 ure, in mislim, da se tudi moj trud nikakoršno ni odškodoval. — Gosp. dr. Stare se izgovarja, da ni hotel oporekati nagradi, katero sta gospoda Robič in Stegnar za likvidacijsko delo dobila, ker dobro vé, kako težko delo sta gospoda prevzela; al njima bi se bilo delo lahko zdatno olajšalo, ako bi njima bili tudi drugi odborniki pomagali. — Predsednik se čudi, da gosp. dr. Stare, ki ga o likvidacijskih operatih moremo smatrati za strokovnjaka, tako računarsko delo, kakor ga je prevzel gosp. Robič, in katero mora, kakor Nemeč pravi, „aus einem Guss“ iti, hoče razdeliti na deset ali dvanajst rok, če tudi pojma nimajo o likvidacijskem poslu. — Ker v vsej debati ni bil o proračunu za leto 1881. noben predlog stavljen, je predsednik naglasil, da je odobren. ^{eh} Po ^{Volod.} §. 9. Maticinih pravil ^{da} ^{se} ^{bil} ^z ^{zdaj} ^{voliti} ^{trije} ^{udje} ^{ki} ^{pretresajo} račun o ^{novčnem} ^{gospodarstvu} Maticinem. Ker zbor prepusti predsedniku imeňovanje ^{treh} ^{adov}, ^{tako} imenuje gosp. Ivana Hribarja, prof. Celestino in gosp. Fr. Kadilnika.

(Konec prihodnjič.)

Zgodovinske stvari.

Brata solunska in Slovenci.

Spisal Ivan Lavrenčič.

(Konec)

Enako sta si pridobila nezvenljivih lavorik na pozorišču svetovnem. Nemila osoda je namreč spremljala veliki slovanski rod, posebno pleme slovensko od nekdej. Ločeno od velikanskega debela vojskovati se je moralo samo za svojo eksistenco. A v boji prešibko, ukloniti se je moralo naposled plemenu germanskemu, ki je več časa gospodovalo nad njim, menè, da nima pravice do svojega obstanka in razvitka in da mora narodno poginiti, kot slovanski plemeni baltiški Bodrinci in Lutici (Veleti). A da pokaže, da temu ni tako, kakor so mislili Germani, pošlje Najvikši žarko solnce svitlega dne po naših svetih apostolih Cirilu in Metodu. Opiraje se na najvažnejšo terjatev vsacega naroda, da vživa popolno svobodo, izobraženost in omiko, položita brzo temelj k boljšemu življenju in izdatnemu razvitku Slovencev s tem, da stvarita brzo abecedo slovensko, tem lajše, ker so imeli naši pradedi uže prej podlago za pismenke. In tako ustanovivši 855–862. l. slovensko azbuko, preložita na jezik Panoncev liste, evangelije in več družih bogoslužbenih knjig: časoslov (brevir), spevnik, paramejnik ali čitanje iz starega zakona, trebnik itd. Da so bili radostni Slovenci, kdo bi dvomil? Ali še bolj veseli so bili, ko dovrši Metod sè svojimi učenci prestavo sv. pisma, kajti po njem širila se je njihova govorica po vesoljnem slovanskem svetu, in po njem pričela se je vzajemna književnost slovanska. Ali še več! vedè, da narodne moči se še le potem razcvetó in sad obrodé, če se temelj narodnega življenja, jezik njegov, vpelje v cerkev in šolo — vstanovi Metod narodne šole in položi govorico našo na oltar, to je, vpelje ga v službo božjo; za kar presrčna hvala tudi papežu Hadrijanu II. in Janezu VIII., ki sta v to privolila.

In kako je vplival duševni razvitek na tedanje politične razmere? Glavni steber frankovske nadoblasti nad Slovenci — nemški svečeniki popihali so jo brzo v Nemčijo; nastavijo se le narodni duhovniki, večinoma učenci Metodovi, med katerimi so najslavnejši bili Klemen, Gorazd, Sava, Naum in Angelar. Ljudstvo prične prosteje dihati in ljubeznjivo oklepiti se knezov svojih, kojim je bil Metod povsod desna roka. Moč slovenska rastla je od dne do dne in premagala bi nemško gospodstvo za večno, ko ne bi prihruli po Metodovi smrti divji Madjari Nemcem na pomoč in uničili jako bogate setve. Ali hvala Bogú! vsega vendar niso pokončali, dušna hrana je ostala. Še sedaj služi staroslovenščina, čeravno ne nam, vsaj bratom našim kot bogoslužni jezik; in še sedaj napajajo se učeni jezikoslovci naši sè zlato roso stare matere, kar nas spominja kot „monumentum perenne“ sv. blagovestnikov.

Da sta bila sv. brata velika dobrotnika naša, smo videli. S čim pa jima hočemo vsaj deloma poplačati nju trud in žrtovalnost? gotovo s tem, da smo jima hvaležni, da ju slavimo in vsak po svoji moči posnemamo. Če pa to storimo, ne izpolnimo le svete dolžnosti svoje, temuč pokažemo tudi svetu, posebno nasprotnikom našim, da duševno napredujemo in da se smemo meriti z vsakim drugim omikanim narodom; narod namreč, ki slavi dušne velikane svoje, je gotovo omikan, kajti on spoznava zasluge njihove, ter čisla in posnema njihove nauke. A mi pokažemo tudi svetu, da vemo, da ravno v proslavljenji zaslužnih mož tli bla-

gostanje naroda in njegovega napredka; nasprotno pa, da ga ni očitnejšega in gotovejšega merila za dušno spridenost kacega naroda, nego je preziranje velikanov svojih.

Ker smo tedaj hvaležni našima dobrotnikoma in korifejema, kedaj in kako ju hočemo slaviti? Čas in dan cerkvenega proslavljenja določila je njegova svetost papež Leo XIII. v okrožnici svoji, ki zapoveduje, da se ima po vsem katoliškem svetu **sopraznik** Cirila in Metoda praznovati 5. julija. In kdaj svetno? To prepustimo našim rodoljubom duhovnim in svetnim, ki bodo gotovo skrbeli, da se bode Slovenija slovesno spominjala korifejev svojih, če ne isti dan ko cerkev, pa kak drug pripravi dan. Prepričani smo tudi, da ne bodo pozabili prostega ljudstva, ter ga seznanili z življenjem in delovanjem sv. bratov.

Grad „Ezzenbach“, kje je stal, na Kranjskem ali pa ob reki „Inn“? in še marsikaj družega.

V svoji zbirki zgodovine Andeksov na Kranjskem nahajam tri listinske kopije, katere jako nerad zavržem, posebno, ker jih imam omeniti zaradi krajev, kjer so se te listine izgotovile, in sicer:

1246., 20. sept., „Datum in Scorphemberch“. Podeljenja fevdov Bertolda V. in Neže III. Andeksov Rapotonu „de Ezenbach“.

1248., 22. sept., „datum apud Scorphemberch“. Ista dva zastavita Rapotonu „de Ezenbach“ za stroške varstva grada „Nuwenburc“ mito in dohodke tega grada.

1257., 24. aprila, „acta sunt haec in novo castro nostro in Carniola circa Werdeneke.“ Ulrik, vojvoda Koroške, „dominus Carniole“ ponovi sinovom R. „de Ezzenbach“ fevde njihovega očeta.

Grad „svibniški Ostrivrh“*) je bil lastina Andeksov, v katerem je Neža III. Andeška prebivala vsaj dve leti, če ne več.

Grad „Werdenecke“, to je, Bernek „cum foro“, je bil svoje dni znamenit v zgodovini Kranjske. Tu je bival tisti vicedom v listinah z imenom „Werigandus, Werianus, Wigandus“ itd., o katerem si je rajnki profesor Kozina z vso bistrumnostjo prizadeval dokazati, da ga celó ni bilo s tem imenom itd. A bil je, toda „vicedominus ecclesiae Aquilejensis“, namreč tisti „Werianus de Stein (iz Kamnika)“, ki je bil poprej župnik mengiški in soustanovitelj samostana v Velesovem.

Kaj pa pomeni v 3. registru beseda „circa Werdeneke“? Jaz sodim, da tu ni v mislih Bernek, temveč grad „Apfaltarjev“; kajti leta 1257. imenuje vojvoda Ulrik kraj, kjer se je listina izgotovila, kakor sem uže poprej po latinsko navel, in kar se poslovenjeno tako-le glasi: „To se je zgodilo v našem novem gradu na Kranjskem blizo (circa**) Berneka“, leta 1265. pa so od na novo postavljenega grada „Apholtern“ les prepeljavali, da so grad „Guardenek“ popravili. To je tedaj dokaz, da tu omenjeni novi grad blizo Berneka je bil grad „Abfaltern“. S tem pa sem tudi pokazal, kje je domovina naših sedaj nemških, a nekdanj doma-

*) Rajnki g. Parapat je „Šarfenberge“ kar naravnost v Ostrovrharje poslovenil; jaz pa razločujem Ostrovrharje na ustji Ljubljanice v Savo pri Zalogu, in Svibno-Ostrovrharje ali Svibnjane za „Šarfenberge“, in to zaradi tega, da se nam pomote o zgodovinskih krajih ne vrinejo.

**) „Circa“ pomeni tu, kar „non procul“ = v okolici ali ne daleč od Berneka.

čih pobožnih Abfaltarjev, ki so si v zatiških listinah svoj spomenik stavili. Znabiti nam bi kdo poiskal kraj in povedal, kakošno mu je slovensko ime, ker ni misliti, da so pradedi naših baronov iz Štajarskega ali Tirolskega k nam prišli, temveč da so oni vplemeniteni domačini, kajti med Zatičino in Bernekom je neko starodavno selo, ki so ga Nemci v „Apholtern“ prekrstili, in se uže leta 1136. v zatiški ustanovni listini nahaja. Čeravno pa sem celo karto generalnega štaba pregledal in slovenska imena z nemškimi primerjal, mi vendar to ni nič koristilo, ker mi niso znani stari gradovi, o katerih se še samo pravljice med ljudstvom nabajajo, kajti uže leta 1446. niso Abfaltarji vedeli za svoj rodovinski grad, kakor nam Valvazor pripoveduje, no, sedaj vsaj za obližje kraja vemo, kje da je stal.

Dragi domorodci! ker ne bo več dolgo trajalo, da dobite prvo knjigo od mene (ako jo sl. odbor „Matice slovenske“ sprejme) z jako važnimi doneski za kranjsko starodavno zgodovino, zato Vas prosim, blagovolite mi razjasniti stvari, za katere poprašujem, ako so Vam znane in sicer: ni li kake pravljice v onem kraju, ki se imenuje „Jesenice“, „Jesenovec“ ali „Jesenov potok“, da je ondi nekdanj „stari grad“ ali „grašnica“ stala? To bi bil „Ezzenbach = Eschenbach“. — Kaj pa „Neuenburg“ na Kokri? Je bil nekdanj tam tovarni pot, ali je še sedaj tam kakova važna cesta? Kraj mi ni znan, toda registrov imam nekoliko andeških, spanheimskih in habsburških za nj. Prosim tedaj, ako je komu kaj znano o tem, naj mi blagovoli poročiti, da ne bo treba zame-tavati „narodnega blaga“, dokler je še dvomljivo, je li naše ali pa ptuje zgodovine. France Šumi.

Šolske stvari.

Nove slovenske pisanke in risanke.

Musilova tiskarna na Dunaju izdala je učiteljem toliko priljubljene pisanke za lepopisje, spisje in narekovanje in za računanje sedaj tudi v slovenskem jeziku menda po vseh naših knjigarnah. — Odlikujejo se te pisanke, ki so za šolsko rabo potrjene po odloku sl. naučnega ministerstva, po močnem in ličnem papirji, lepem načrtovanji, pa tudi po vnanji obliki. Vsaka pisanka ima namreč na čelu lepo podobo iz zgodovine avstro-ogerske, na zadnji strani pa poučen popis tega, kar kaže podoba na prvi strani. Tudi vse te slike, ki so na pisankah, so potrjene od c. kr. naučnega ministerstva. — Razun teh pisank izdala je omenjena tiskarna tudi še dve risanki po meterskem sestavu; obe se odlikujeta po ličnem papirji.

Z dobro vestjo moremo tedaj priporočati pisanke in risanke našim gospodom učiteljem. Cena pisanke je 2 kr., risanke pa 3 kr.

Zabavne stvari.

O vplivanji muzike na človeka.

(Konec.)

A bolj še je namen muziki, veseliti srce; nazivati jo smemo zategadelj najplemenitejšo zabavo, prav zato pa se tudi tako skrbno goji z velikimi troški po konservatorijih in gledališčih, v koncertih in na družih muzikaličnih slavnostnih veselicah, h katerim prihaja na tisoče in tisoče poslušalcev pojit si dušo z nadzemskimi melodijami. Skladatelji tekmečujejo med sabo, da občinstvu nudijo vedno novih skladb, vsako lepšo od prejšnjih. To je imel v mislih Miroslav Vilhar, pojoč: